

Sygn. akt VIII GC 1096/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2020 roku

Sąd Rejonowy w Bydgoszczy VIII Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący Asesor sądowy Przemysław Kociński

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 15 grudnia 2020 roku w B.

w postępowaniu gospodarczym

sprawy z powództwa (...) z siedzibą w G.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w B.

o ustalenie

I. oddać powództwo,

II. kosztami procesu obciążyć powoda w zakresie przez niego poniesionym.

Asesor sądowy Przemysław Kociński

Sygn. akt VIII GC 1096/20

UZASADNIENIE

Powód (...) z siedzibą w G. wniósł o ustalenie, że nie jest zobowiązany do zapłaty na rzecz pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. kwoty 3.134,87 zł, na którą składała się kwota 4,42 zł z tytułu odsetek za korzystanie z kapitału, odsetki za zwłokę w kwocie 754,98 zł oraz rekompensata za nieterminowo zapłacone zobowiązania w kwocie 2.375,47 zł. Prócz powyższego wniósł o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód wyjaśnił, że pozostawał w stałych stosunkach gospodarczych z Przedsiębiorstwem (...) Spółką Akcyjną i nabywał od w/w podmiotu towary, które potwierdzono fakturami VAT. Spółka ta w dniu 24 maja 2019 r. wystawiła w stosunku do niego notę obciążeniową na kwotę 3.134,87 zł, na którą składała się należność z tytułu odsetek w kwocie 759,40 zł oraz rekompensata za koszty odzyskiwania należności w kwocie 2.375,47 zł. Tego samego dnia Przedsiębiorstwo (...) S.A. w restrukturyzacji, zbyło powyższą wierzytelność na rzecz pozwanej spółki, który to podmiot zgłosił powoda do biura informacji gospodarczej – Krajowego Rejestru Długów (...). W ocenie powoda powyższe roszczenia nie są uzasadnione z uwagi na ich przedawnienie. Mając powyższe na uwadze wyjaśnił, że przesłanką wytoczenia powództwa jest art. 189 k.p.c. Uzasadniając interes prawny w wytoczeniu powództwa powód wskazał, że poprzednik prawny pozwanego jaki sam pozwany nigdy nie prowadzili wobec niego postępowania sądowego o zasądzenie należności, nie prowadzili postępowania egzekucyjnego, a co za tym idzie powód nigdy nie będzie legitymowany do wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego. Podniósł, że ze względu na zakres prowadzonej działalności, ujawniona informacja gospodarcza w postaci istnienia wierzytelności pozwanego jest dla niego dotkliwa i zakłóca prawidłowe prowadzenie działalności. W jego ocenie cel jaki chce osiągnąć pozwany to napiętnowanie rzekomego dłużnika, wyłudzenie płatności, niejednokrotnie wbrew zasadom współżycia społecznego, gdyż wszelkie

roszczenia, w tym odsetki są przedawnione. Tym samym zasługuje on na przyznanie ochrony prawnej poprzez uznanie, iż wierzytelność wskazana w pozwie nie istnieje.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu.

Motywuując powyższe podniósł, że działania (...) Spółki Akcyjnej były zgodne z przepisami obowiązującego prawa. Pozwany potwierdził, że zakupił wierzytelność, na którą składają się rekompensaty z tytułu opóźnień w płatnościach – tym samym stał się wierzycielem względem dłużników Przedsiębiorstwa (...) S.A. w restrukturyzacji. W jego ocenie nie narusza praw powoda, zaś każde jego działanie wynika bezpośrednio z przepisów prawa. Pozwany podniósł, że żądanie powoda ustalenia przez Sąd nieistnienia wierzytelności stoi w sprzeczności z podnoszonym przez niego zarzutem przedawnienia. Jeżeli powód podnosi zarzut przedawnienia, to uznaje istnienie zobowiązania. Wskazał także, że ustawodawca nie objął zakazem zbywania rekompensat należnych od transakcji handlowych zawartych przed 1 stycznia 2020 r.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód (...) z siedzibą w G. zawarł z Przedsiębiorstwem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w B. szereg umów sprzedaży, które zostały potwierdzone m.in. następującymi fakturami VAT:

- a) nr (...) z 20 maja 2013 r., na kwotę 1.397,28 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 19 czerwca 2013 r., zapłata nastąpiła w dniu 31 października 2013 r.,
- b) nr (...) z 27 grudnia 2013 r., na kwotę 25.024,78 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 10 stycznia 2014 r., zapłata nastąpiła w dniu 30 kwietnia 2014 r.,
- c) nr (...) z 5 września 2014 r., na kwotę 5.258,25 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 5 października 2014 r., zapłata nastąpiła w dniu 7 października 2014 r.,
- d) nr (...) z 30 września 2014 r., na kwotę 4.317,30 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 30 października 2014 r., zapłata nastąpiła w dniu 31 października 2014 r.,
- e) nr (...) z 16 lutego 2015 r., na kwotę 443.129,64 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 19 lutego 2015 r., zapłata nastąpiła w dniu 20 lutego 2015 r.,
- f) nr (...) z dnia 6 marca 2015 r., na kwotę 12.351,66 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 11 marca 2015 r., zapłata nastąpiła w dniu 19 marca 2015 r.,
- g) nr (...) z dnia 22 lipca 2015 r., na kwotę 3.321 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 27 sierpnia 2015 r., zapłata nastąpiła w dniu 15 października 2015 r.,
- h) nr (...) z dnia 5 sierpnia 2015 r., na kwotę 9.225 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 4 września 2015 r., zapłata nastąpiła w dniu 12 października 2015 r.,
- i) nr (...)/2015z dnia 13 sierpnia 2015 r., na kwotę 1.937,25 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 22 września 2015 r., zapłata nastąpiła w dniu 18 września 2015 r.,
- j) nr (...) z dnia 31 sierpnia 2015 r., na kwotę 8.814,49 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 21 września 2015 r., zapłata nastąpiła w dniu 24 września 2015 r.,
- k) nr (...) z dnia 30 września 2015 r., na kwotę 31.980 zł z terminem płatności wyznaczonym na 14 października 2015 r., zapłata nastąpiła w dniu 15 października 2015 r.,

l) nr (...) z dnia 22 października 2015 r., na kwotę 79.950 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 5 listopada 2015 r., zapłata nastąpiła w dniu 6 listopada 2015 r.,

m) nr (...) z dnia 8 grudnia 2015 r., na kwotę 41.770,80 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 15 grudnia 2015 r., zapłata nastąpiła w dniu 22 grudnia 2015 r.,

n) nr (...) z dnia 13 kwietnia 2016 r., na kwotę 72.912,24 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 20 kwietnia 2016 r., zapłata nastąpiła w dniu 6 maja 2016 r.,

o) nr (...) z dnia 11 maja 2016 r., na kwotę 75.516,24 zł, z terminem płatności wyznaczonym na 18 maja 2016 r., zapłata nastąpiła w dniu 19 maja 2016 r.,

Dowód: faktury VAT – k. 58 – 71 akt, potwierdzenia transakcji – k. 72 – 80 akt.

W dniu 24 czerwca 2019 r. Przedsiębiorstwo (...) S.A. w restrukturyzacji zawarł z (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. umowę sprzedaży wierzytelności wynikających z transakcji handlowych z przedsiębiorcami, które szczegółowo zostały określone w załączniku nr (...) do umowy. W ramach powyższego mieściły się wierzytelności przysługujące zbywcy w stosunku do powoda, a wynikające z faktur VAT nr: (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...).

Dowód : umowa sprzedaży wierzytelności wraz z załącznikami – k. 87-92

Pismem z dnia 24 maja 2019 r. Przedsiębiorstwo (...) S.A. w restrukturyzacji zawiadomił powoda o sprzedaży na rzecz pozwanego wierzytelności z następujących tytułów:

- odsetki za korzystanie z kapitału – 4,42 zł,
- odsetki za zwłokę – 754,98 zł,
- rekompensata za nieterminowo zapłacone zobowiązania – 2.375,47 zł.

Dowód: zawiadomienie – k. 15

W dniu 24 czerwca 2019 r. (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. wystawił w stosunku do powoda notę obciążeniową nr (...) na łączną kwotę 3.134,87 zł tytułem nabytych wierzytelności, z terminem płatności wyznaczonym na 1 lipca 2019 r.

Dowód: nota obciążeniowa wraz z załącznikami – k. 16 – 17 v. akt.

Pismem z dnia 30 lipca 2019 r. pozwany wezwał powoda do dobrowolnej spłaty zadłużenia w kwocie 3,134,87 zł w terminie do dnia 6 sierpnia 2019 r.

Dowód: wezwanie do zapłaty – k. 18 akt

(...) Sp. z o.o. przekazał do Krajowego Rejestru Długów (...) o niezapłaconych przez powoda zobowiązaniach w kwocie 3.134,87 zł z tytułu rekompensat za opóźnienie w płatnościach.

Wierzytelność wobec powoda została ujawniona w w/w wysokości w Krajowym Rejestrze Długów.

Powód wniósł sprzeciw od dokonanego w rejestrze wpisu, podnosząc zarzut przedawnienia roszczeń pozwanego.

Sprzeciw uznano za bezzasadny, wskazując, iż nie zawierał informacji i dokumentów na podstawie których mogłoby dojść do podjęcia działań zmierzających do aktualizacji lub usunięcia kwestionowanego wpisu. Jednocześnie dokonano oznaczenia wpisu jako zobowiązanie kwestionowane przez dłużnika oraz przedawnione.

Dowód : powiadomienie – k. 19 akt, pismo z dnia 16 września 2019 r. – k. 20 akt, sprzeciw – k. 21 – 22 v. akt, pismo z dnia 8 października 2019 r. – k. 23 - 24 akt,

Na mocy uchwały Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z dnia 2 września 2019 r. (rep. (...) notariusz M. P.) nastąpiło przejęcie majątku spółki (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (KRS (...)) przez Spółkę (...) Spółka akcyjna (KRS (...)).

Okoliczność bezsporna

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wskazanych wyżej dokumentów albowiem żadna ze stron nie zakwestionowała ich prawdziwości, a Sąd analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy nie dopatrył się okoliczności mogących skutkować powstaniem wątpliwości, co do ich prawdziwości.

Sąd pominął dowód z zeznań świadków W. S. oraz K. D. na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 458¹⁰ k.p.c. albowiem okoliczności na jakie mieli oni być przesłuchani nie mogły mieć znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu. Poza tym, zasadą w postępowaniu gospodarczym, w myśl art. 458¹⁰ k.p.c., jest to, iż dowód z zeznań świadków sąd może dopuścić jedynie wtedy, gdy po wyczerpaniu innych środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Takowe zaś, jak wskazano już wyżej, nie wystąpiły.

Na tej samej podstawie (art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c.) Sąd pominął dowód z zeznań stron. Dowody te mogły mieć jedynie charakter pomocniczy w sprawie i nie mogły mieć znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu.

Sąd zważył, co następuje:

Mając na uwadze całokształt okoliczności sprawy, złożone powództwo nie było zasadne i tym samym podlegało oddaleniu.

Uzasadniając powyższe należało wskazać, iż pozew w niniejszej sprawie został oparty na regulacji art. 189 k.p.c. W myśl rzezonego przepisu strona może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Ten zaś miał w ocenie powoda wynikać z tego, iż z uwagi na przedawnienie wierzytelności pozwany nie wytoczy o nie powództwa, co uniemożliwi powodowi podniesienie powyższego zarzutu. Nie będzie on też mógł wytoczyć powództwa przeciwegzekucyjnego. Ujawnienie zaś przedawnionych wierzytelności jakie obciążają powoda w Krajowym Rejestrze Długów w negatywny sposób wpływa na prowadzoną przez niego działalność.

Przed właściwą oceną zgłoszonego roszczenia, w pierwszej kolejności należało poczynić kilka uwag natury ogólnej. W tym kontekście warto wskazać, iż do przesłanek powództwa o ustalenie stosunku prawnego lub prawa należy istnienie interesu prawnego po stronie powoda w wystąpieniu z powództwem oraz istnienie bądź nie stosunku prawnego lub prawa, którego powództwo dotyczy. Ciężar dowodu tych przesłanek spoczywa, zgodnie z art. 6 k.c., na powodzie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2000 r., I CKN 903/00 oraz orzeczenie Sądu Najwyższego z 21 listopada 1945 r., III C 733/45, OSN 1948, Nr 2, poz. 30). On też obowiązany jest przytoczyć fakty uzasadniające ten interes, przy czym muszą być one udowodnione, a nie tylko uprawdopodobnione. Interes prawny powoda musi istnieć obiektywnie, czyli zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywny, to jest wedle odczucia powoda (por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 4 lutego 1999 roku, II CKN 804/98, wyrok SN z dnia 21 lutego 1997 roku, II CKU 7/97). Interes prawny w sprawie o ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa nie decyduje wprost o zasadności powództwa, a jedynie warunkuje możliwość badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda, że dany stosunek prawny lub prawo istnieje (wyr. SN z 18.6.2009 r., II CSK 33/09, OSNC 2010, Nr B, poz. 47).

Powództwo z art. 189 k.p.c. może być więc uwzględnione tylko wtedy, gdy łącznie spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo istnieje (bądź nie istnieje). Pierwsza z tych przesłanek decyduje o dopuszczalności badania i ustalania

prawdziwości twierdzeń powoda, wykazanie zaś drugiej decyduje o kwestii zasadności powództwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27.06.2001 r., II CKN 898/00, Lex nr 52613).

W świetle utrwalonego orzecznictwa i poglądów nauki powód posiada interes prawny wówczas, gdy powództwo o ustalenie jest jedynym i niezbędnym środkiem ochrony praw. W przypadku, gdy ochrona ta może być w całości zapewniona przez innego rodzaju środki prawne, interes prawny nie istnieje (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 9 lutego 2012, (...) 181/11, LEX nr 1133807 i tam cytowane wcześniejsze wypowiedzi orzecznicze). Interes prawny ma się również wyrażać w tym, że strona powodowa przez to powództwo może osiągnąć skutek w postaci ochrony prawnie strzeżonych interesów, a nie może poszukiwać tej ochrony w drodze powództwa o świadczenie (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1965, (...)266/64, OSP 1966/6-8/166) . Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. istnieje także, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Zasada ta nie powinna jednak być pojmowana abstrakcyjnie, w celu zawężającej interpretacji tej przesłanki do wytoczenia powództwa o ustalenie, lecz ze względu na konstytucyjnie gwarantowane prawo do sądu zawsze konieczna jest ocena istnienia interesu prawnego do wytoczenia tego powództwa na tle okoliczności faktycznych konkretnych spraw. Wobec tego istnienie interesu prawnego powinno być przyjmowane zawsze, „gdy istnieje niepewność stanu prawnego” lub „gdy stronie nie stoi otworem droga procesu o świadczenie, a strona przeciwna kwestionuje jej prawo lub stosunek prawny” (zob. P. Telenga, Komentarz aktualizowany do art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego, LEX/el., 2013). Kryterium interesu prawnego stanowiące konieczną przesłankę materialnoprawną powództwa o ustalenie wyjaśnił także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie o sygn. (...)252/11 (publ. LEX nr 1168726) wskazując: „interes prawny, o którym mowa w art. 189 k.p.c. , należy pojmować jako interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych, który z reguły występuje w sytuacjach, w których zachodzi obiektywna niepewność co do prawa lub stosunku prawnego z przyczyn natury faktycznej lub prawnej. Interes prawny wyraża się wówczas w usunięciu stanu niepewności. Z reguły interes taki nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może uzyskać ochronę prawną w drodze powództwa o świadczenie”. W orzecznictwie ukształtował się pogląd, że interes ten istnieje tylko wtedy, gdy powód potrzebie ochrony prawnej swej sfery prawnej uczynić może zadość przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

Skuteczne powołanie się na interes prawny wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie, wynikające z błędnego przekonania co do przysługiwania powodowi określonych uprawnień, ryzyko naruszenia w przyszłości jego praw.

Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy, w ocenie Sądu, powód z jednej strony nie miał interesu prawnego w wystąpieniu z powództwem o ustalenie, a z drugiej całkowicie błędnym była konkluzja wyrażonego w pozwie żądania („nie jest zobowiązany do zapłaty”) mając na uwadze argumentację podniesioną na jego uzasadnienie, a skupiającą się w głównej mierze na upływie terminu przedawnienia. W rzeczywistości obie wyżej wskazane zagadnienia, na gruncie niniejszej sprawy pozostawały w nierozzerwalnym związku, w związku z czym poczyniona niżej argumentacja w równym stopniu dotyczy obu obszarów.

W pierwszej kolejności należało przyznać rację stronie powodowej, iż wierzytelności objęte niniejszym postępowaniem faktycznie na dzień złożenia pozwu uległy już przedawnieniu. Co do zasady podzielić należało w tym zakresie rozważania zawarte w treści pozwu, z tym jednakże zastrzeżeniem, iż termin przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek, w myśl jednolitego stanowiska judykatury (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26.01.2005 r., III CZP 42/04), z uwagi na ich okresowy charakter, wynosi 3 lata. Oczywiście, roszczenie o odsetki za opóźnienie przedawnia się najpóźniej z chwilą przedawnienia się roszczenia głównego, jednakże dzieje się tak tylko wówczas, gdy roszczenie główne nie zostało zaspokojone. W sytuacji natomiast gdy nastąpiło jego spełnienie (tak jak miało to miejsce w niniejszej sprawie), odsetki za opóźnienie w zapłacie takiej należności uzyskują niezależny od należności głównej charakter i przedawniają się z upływem przewidzianego w art. 118 k.c. trzyletniego okresu przedawnienia. Tym samym w niniejszej sprawie błędnym było określenie dwuletniego terminu w stosunku do odsetek za opóźnienie. To jednak

nie zmieniało wniosku końcowego, iż roszczenie w tym zakresie również uległo przedawnieniu, jednakże w terminie 3-letnim, zgodnie z zasadami wskazanymi przez powoda na stronie 9 pozwu.

Powyższe jednakże nie prowadziło do przyjęcia zasadność istnienia interesu prawnego powoda w ustaleniu zawnioskowanym w treści żądania pozwu bowiem pozytywne rozstrzygnięcie w żaden sposób nie doprowadziłoby do definitywnego zakończenia sporu między stronami, a w tym właśnie należy upatrywać celu instytucji ustanowionej w art. 189 k.p.c.

W tym kontekście zwrócić należało uwagę na błędnie w ocenie Sądu skonstruowanie samego żądania. „Ustalenie, że strona nie jest zobowiązana do zapłaty” w żaden sposób nie mogłoby wpłynąć na sferę uprawnień wierzyciela. Nie prowadzi bowiem de facto do żadnych ustaleń w przedmiocie będącym istotą powództwa z art. 189 k.p.c., a więc nieistnienia danego stosunku prawnego. Brak obowiązku zapłaty, a więc to, na czym skupione jest petitum pozwu, jest bowiem skutkiem, następstwem ustaleń w zakresie trwania określonego stosunku prawnego. Tak formułując żądanie, powód de facto podjął próbę ominięcia owego pierwotnego, zasadniczego etapu, opierając się jedynie na jego oczywistym dla siebie skutku. Zważyć należało, iż „ustalenie, że strona nie jest zobowiązana do zapłaty” samo w sobie nie stanowi żadnej konkluzji w przedmiocie tego, czy dany stosunek prawny istnieje bądź nie.

W dalszej kolejności należało wskazać, iż całkowicie błędnym było wyprowadzenie zasadności żądania pozwu (ustalenie braku obowiązku zapłaty), w oparciu o upływ terminu przedawnienia. O ile bowiem jasnym było, iż skutkiem upływu terminu przedawnienia jest powstanie po stronie tego, przeciw komu przysługuje roszczenie, uprawnienia do uchylenia się od jego zaspokojenia (art. 117 § 2 k.c.), o tyle jednak wykonanie tego uprawnienia następuje poprzez podniesienie przez dłużnika w przypadku spraw dotyczących prowadzonej przez strony działalności gospodarczej, w razie wytoczenia przeciwko niemu powództwa, zarzutu o charakterze peremptoryjnym (niweczącym). Dopiero bowiem wówczas, w procesie wszczętym przez wierzyciela, Sąd nie może przyznać mu ochrony, co skutkować musi oddaleniem powództwa i niemożnością przymusowej realizacji przedawnionego roszczenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2016 r., I CNP 21/15, LEX nr 2050667).

Istotnym jest również wskazanie, zwłaszcza mając na uwadze twierdzenia pozwu, iż upływ terminu przedawnienia, w przypadku braku wytoczenia o nie powództwa i jego oddalenia wskutek rzezonego zarzutu, nie powoduje, iż na dłużniku nie spoczywa jakiegokolwiek zobowiązanie. Ma on w dalszym ciągu obowiązek świadczenia, więc jeśli uczyni mu zadość, świadczenie jest należne i nie podlega zwrotowi (art. 411 pkt 3 k.c.). Inaczej mówiąc przedmiotowa wierzytelność istnieje, mimo, że uprawniony nie ma kompetencji do żądania od organów państwa, aby użyty został przymus w celu skłonienia zobowiązanego do powinno zachowania. Ów brak kompetencji właściwy organ uwzględnia jednak wyłącznie na stosowny zarzut pozwanego (a obecnie w przypadku spraw z udziałem konsumentów z urzędu), a uprawnienie do podniesienia takiego zarzutu nie może być wykonywane poza procesem (zob. P. Machnikowski (w:) Kodeks cywilny. komentarz, red. E. Gniewek, Wydawnictwo C.H. Beck, t. 1, Wydanie 8, Warszawa 2017, nb 8 do art. 117). Co więcej, ponieważ roszczenie przedawnione nadal istnieje, stan przedawnienia nie mógłby stanowić o braku interesu prawnego w ustaleniu istnienia takiego roszczenia (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 lutego 2009 r., I CSK 332/08, LEX nr 500176).

Podkreślenia wymaga, iż nawet w sytuacji prawomocnego ustalenia, iż doszło do upływu terminu przedawnienia, nie jest przesądzone, iż wówczas powództwo wierzyciela zostanie oddalone. Przytoczyć można chociażby pogląd Sądu Apelacyjnego w Katowicach, zawarty w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 maja 2017 roku (sygn. akt I ACa 9/17, I ACa 9/17, LEX nr 2308676), w myśl którego pozytywne rozstrzygnięcie żądania ustalenia przedawnienia roszczenia wobec powoda nie prowadzi do zakończenia sporu między stronami konkretnego stosunku prawnego. Nie stałoby ono bowiem na przeszkodzie wytoczeniu powództwa przez wierzyciela, a dodatkowo wiązałoby inny sąd jedynie w kwestii przedawnienia roszczenia, co jednak nie przesądzałoby o treści orzeczenia w sprawie o zapłatę, chociażby wobec możliwości najdalej idącego przypadku uwzględnienia przez sąd zarzutu nadużycia prawa (art. 5 k.c.). Zatem przedawnienie roszczenia wcale nie oznacza, że wierzyciel powinien zachowywać się biernie i nie jest już uprawniony do domagania się od dłużnika spełnienia świadczenia. Wierzyciel zachowuje bowiem swoje uprawnienie, a jedynie nie będzie mógł już przymusowo go wyegzekwować w postępowaniu egzekucyjnym.

W tym miejscu należało wskazać, że powództwo o ustalenie (art. 189 k.p.c.) nie ma w zasadzie charakteru zapobiegawczo-prewencyjnego, lecz jego zasadność zależy wyłącznie od wykazania przez powoda konkretnego interesu prawnego w żądanym ustaleniu stosunku prawnego lub prawa. Występuje on w szczególności wtedy, gdy istnieje obiektywna niepewność co do istnienia stosunku prawnego lub prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2011 r., III CSK 138/11, LEX nr 1109267). Tymczasem w niniejszej sprawie strona powodowa domagała się uwzględnienia roszczenia dotyczącego, w istocie rzeczy, realizacji uprawnienia (skorzystania z zarzutu przedawnienia), z jakiego mogłaby ona dopiero skorzystać w przyszłym procesie. Jeszcze raz podkreślić należało, iż samo ustalenie przedawnienia roszczenia nie powoduje, iż na zobowiązanym nie spoczywa już obowiązek świadczenia. Skoro zaś wyłącznie takie żądanie zostało sformułowane w treści pozwu nie sposób było uznać, iż roszczenie zostało wykazane.

Podkreślić również należało, iż wydanie wyroku zgodnie z żądaniem powoda nie spowodowałoby również wykreślenia wpisu, dotyczącego powoda w Krajowym Rejestrze Długów. Funkcjonowanie tego rejestru reguluje ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (tekst jedn.: Dz.U.2020.389). W przypadku wierzyciela korzystającego z usług Krajowego Rejestru Długów dysponentem wpisu jest sam wierzyciel, co wynika z art. 12 i 29 wymienionej ustawy. Wpisy zatem następują na wniosek wierzyciela, który – w przypadku stwierdzenia faktu nieistnienia zobowiązania albo stwierdzenia nieaktualności danych – jest obowiązany niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia tej informacji, wystąpić do biura, któremu przekazał dane o zobowiązaniu, z żądaniem usunięcia albo aktualizacji informacji gospodarczych dotyczących tego zobowiązania (zob. wyrok SO w Szczecinie z 25.09.2015 r., VIII Ga 272/15, LEX nr 1843916).

Abstrahując od zagadnienia interesu prawnego i upływu terminu przedawnienia wskazać należało, iż niezasadny okazał się również zarzut związany ze zmianą przepisów w zakresie możliwości przenoszenia zryczałtowanych kosztów dochodzenia wierzytelności. Zauważyć należało, iż ustanowiony od 1 stycznia 2020 r. zakaz dotyczy wyłącznie transakcji mających miejsce po tej dacie i nie powoduje nieważności umów zawartych wcześniej. Odwoływanie się w tym zakresie do argumentów jakie posłużyły ustawodawcy do wprowadzenia rzeczonyj modyfikacji nie może w ocenie Sądu w żadnym stopniu wpływać na legalność czynności podjętych pomiędzy pozwanym a zbywcą wierzytelności. Na dzień zawierania umowy cesji wierzytelności możliwość przenoszenia roszczeń w zakresie rekompensaty za koszty odzyskiwania wierzytelności nie była w żaden sposób ograniczona i tym samym podważanie tej czynności na tej podstawie pozbawione było podstaw jurydycznych.

Nieuprawnionym było odwoływanie się, na uzasadnienie żądanie sformułowanego w treści pozwu, do art. 5 k.c., zgodnie z którym nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Abstrahując od tego, że zgodność czynności prawnej z zasadami współżycia społecznego jest zawsze zagadnieniem kontekstu faktycznego, a w relacjach między przedsiębiorcami winno znajdować zastosowanie jedynie w szczególnych przypadkach, to powszechnie przyjmuje się w orzecznictwie, iż rzeczona instytucja może stanowić wyłącznie środek obrony, nie zaś podstawę (bądź jedną z podstaw) powództwa (wyrok SN z dnia 5 marca 2002 r., I CKN 934/00, Lex nr 54371). Służy bowiem wyłącznie ochronie osoby zobowiązanej i nie może być samodzielną podstawą powstania, nabycia, bądź utraty praw podmiotowych; te wywodzą się bowiem ze stanowiących je norm prawa materialnego. Nie jest więc normą nadrzędną pozwalającą na "zastępowanie szczegółowych instytucji prawa cywilnego przez tę klauzulę" (tak: TK w wyroku z dnia 17 października 2000 r., SK 5/99, OTK 2000, Nr 7, poz. 254). Potwierdził to również Sąd Najwyższy wskazując, że "klauzula generalna zawarta w art. 5 k.c. nie może być rozumiana jako pozostawienie sądowi orzekającemu dowolności w udzielaniu stronie powodowej ochrony prawnej lub odmowy takiej ochrony" (wyrok z dnia 3 lutego 1998 r., I CKN 459/97, Lex nr 78424, Wyrok SA w Katowicach z 24.05.2013 r., V ACa 128/13, LEX nr 1342260.).

W tym kontekście warto również przypomnieć, iż w drodze powództwa o ustalenie można dochodzić jedynie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego, a nie faktu. Niewątpliwie pozwanemu przysługiwało roszczenie względem powoda z tytułu rekompensaty za koszty odzyskiwania należności, które powstało z mocy prawa (tak art.

10 ust. 1 ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych – wierzycielowi, od dnia nabycia uprawnienia do odsetek, o którym mowa w art. 7 ust. 1 lub art. 8 ust. 1, przysługuje od dłużnika bez wezwania, równowartość kwoty 40 euro przeliczonej na złote według średniego kursu euro ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski ostatniego dnia roboczego miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym świadczenie pieniężne stało się wymagalne, stanowiącej rekompensatę za koszty odzyskiwania należności). Ewentualne okoliczności towarzyszące faktycznej zasadności tejże wierzytelności, a więc związane z naruszeniem zasad współżycia społecznego, wkraczają już jednak w sferę faktu nie zaś stosunku prawnego. Poza tym, analogicznie jak przy zarzucie przedawnienia, nielojalne zachowanie się uprawnionego nie niweczy jego uprawnienia, a samo stwierdzenie uchybień nie prowadzi do zakończenia sporu między stronami konkretnego stosunku prawnego.

Podsumowując wszystko powyższe, w ocenie Sądu z jednej strony brak było po stronie powoda interesu prawnego, a po drugie niezasadnym było twierdzenie, iż okoliczności podane w pozwie prowadziły do braku obowiązku zapłaty, spoczywającym na powodzie względem pozwanego. Mając powyższe na uwadze Sąd, na podstawie art. 189 k.p.c. a contrario orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w oparciu o art. 98 k.p.c. na zasadzie odpowiedzialności za wynik postępowania. Z racji tego, iż jedyne koszty, które powstały w niniejszym postępowaniu zostały wygenerowane po stronie powodowej, Sąd, mając na uwadze obowiązek nałożony przez art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c., w sentencji (pkt II) zawarł rozstrzygnięcie, że koszty procesu obciążają stronę powodową w zakresie przez nią poniesionym (a więc tę, która je poniosła).

As.SR Przemysław Kociński